

Список использованной литературы:

1. Аракин В. Д. Сравнительная типология английского и русского языков. Ленинград «Просвещение», 1979.
2. Бархударов Л. С. Очерки по морфологии современного английского языка. Москва «Высшая школа», 1975.
3. Бархударов Л. С., Штелинг Д. А. Грамматика английского языка. Москва, 1973
4. Иванова И. П., Бурлакова В. В., Почепцов Г. Г. Теоретическая грамматика современного английского языка. Москва «Высшая школа», 1981.
5. Смирницкий А. И. Морфология английского языка. Москва: Изд. лит.на иностр. яз., 1959.
6. Khaimovich V. S., Rogovskaya V. I. A course in English Grammar. Moscow, 1967.
7. Н. Абдылдаева Азыркы кыргыз тилинин грамматикасы Б. 2001.
8. М. Абдуралиев Кыргыз тилинин практикалык курсу Ф., 1982.
9. Н. Абылаева Кыргыз тили Б., 1999.
10. Беяева М. А Грамматика английского языка М. Высшая школа., 1984
Жуманалиева С.А Англис тили Б., 1992
11. Зернов Б. Е Части речи в английском языке М., 1982
12. Сартбаев К. К. Азыркы кыргыз тили Б., 1998
13. Мукамбаев Ж, Давлетов С Кыргыз тилинин грамматикасы Ф, 1986
14. Berman I. English grammar Moscow., 1990
15. Krapp Ph The elements of English grammar N. Y., 1994
16. .Калыгулова С.Ш. Сопоставительное исследование наречий английского и кыргызского языков: Автореф. дис.... канд. филол. наук. -Б., 2001.
17. Тыныстанов К. Кыргыз тилинин морфологиясы. -Ф., 1936.

Рецензент: к.филол.н., доцент Жумалиева Г.Э.

УДК 800.87 (575.2) (04)

Чыманова Ж. Ж.

филол.и.к, Кыргыз Түрк «Манас» университетинин ага окутуучусу

**АНГЛИС ТИЛИНДЕГИ –ИНГ МҮЧӨСҮНҮН КЫРГЫЗ ТИЛИНЕ КОТОРУУДАГЫ
ӨЗГӨЧӨЛҮКТӨРҮ**

Бул макалада англис тилиндеги - инг мүчөсүнүн кыргыз тилине которуудагы өзгөчөлүктөрүнө арналган.

Негизги сөздөр: герундий, этиш, ат атооч, сөз, термин, которуу

Чыманова Ж. Ж.

к.филол.н., старший преподаватель Кыргызско-турецкий университет «Манас»

**ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА АНГЛИЙСКИХ –ИНГ ФОРМ В КЫРГЫЗСКИЙ
ЯЗЫК**

Данная статья посвящена переводческим особенностям английского окончания -ing-на кыргызский язык

Ключевые слова: герундий, глагол, местоимение, слово, термин, перевод

J.J. Chimanova

Ph.D., senior lecturer Kyrgyz-Turkish Manas University

PECULIARITIES OF TRANSLATION OF THE ENGLISH ING-FORMS INTO KYRGYZ

This article is about translation of the English -ing-forms into Kyrgyz

Keywords: *gerund, verb, pronoun, word, term, translation*

The English language is known to have two verb forms which have *-ing* ending, they are Gerund and Participle I. As compared with the Participle I the Gerund expresses the process rather than an action. In spite of being a non-finite verb form the gerund can behave both as a noun and as a verb. As a noun it may be preceded by possessive pronouns (F.e. *Our coming was a great surprise for them*); by prepositions (F.e. *On getting home I sent him a message*); a possessive form (F.e. *Everybody admires her mother's cooking*). At the same time the gerund may perform as a verb and have a direct object (F.e. *Carrying out experiments was their main duty*); be indefinite and perfect, passive and active (F.e. *I remember seeing him there. I remember having seen this film. I remember having been given some instructions*). If to turn to the gerund's origin we may say that the word "gerund" in English comes from the Latin term "*gerundium*" which comes from the *gerundive* of the Latin verb *gero, gerundus*, meaning "to be carried out".

The second principal *ing*-form in English is a Participle. The Participle ("*partem*" and "*cipio*") came to English from Latin denoting *taking part, sharing*, the term used by the Romans for this class of words. The Participle I is known as a form of the verb possessing the features of an adjective, verb and adverb. In the sentence as an adjective the participle may perform the function of an attribute (F.e. *The story is frightening*); as an adverb – the function of an adverbial modifier (F.e. *They passed me talking loudly*); as a verb the participle may have a direct object (F.e. *Entering the room he found all the pupils present*).

The fact that these two verb forms have similar structure may cause number of difficulties both in the process of translating the English texts into Kyrgyz and teaching translation disciplines at universities and high schools. In addition, there is no direct equivalent of the gerund in the Kyrgyz language, so let us pay attention to the ways with the help of which we may translate them from English into Kyrgyz. In English-Russian translation Gerund and Participle I have distinct different forms – Active Participle (причастие действительного залога с окончанием –ущ, –ющ и др.) f.e. *crying girl - плачущая девочка, swimming boy – плавающий мальчик*; and the Gerund may be given by a noun (существительное с окончанием -ание, -ение) f.e. *reading - чтение, swimming – плавание*.

The Gerund is known to be a verbal functioning as a noun and having equivalents neither in Kyrgyz nor in Russian. It is formed with the help of *-ing* mostly denoting the process (reading, learning, hiking) and translated into Kyrgyz with the help verb form expressing the name of an action (кыймыл-атоочтор) with endings –уу, –үү, –оо, –өө; –ыш, –иш, –уш, үш; –мак, –мок, –мөк:

Smoking is bad for you. – Тамеки чегүү сиз үчүн зыян.

Getting several viewpoints is vital. - Ой-пикирлердин көп болушу абдан маанилүү.

Reading is to the mind what exercise is to the body. – Физикалык көнүгүүлөр денеге жардам берсе, китеп окуу болсо мээге жардам берет.

Doing is better than saying. – Айтүүдөн көрө иш жасоо жакшы.

Defining problems precisely requires patience. – Маселелерди так аныктоо алда кыйла чыдамкайлыкты талап кылат.

Swimming in warm weather is always pleasant. – Күн жылууда сууга түшүү абдан жакшы.

Skating is very popular in our country. – Муз тебүү биздин өлкөдө абдан популярдуу.

I object discussing this question at the meeting. – Мен бул маселени чогулушта талкуулоого каршымын.

They don't allow smoking here. - Бул жерде тамеки тартууга тыюу салынган.

The Gerund has similar features with the Participle, but their main difference is that the Gerund may be used with possessive pronouns.

1) In the process of translation into Kyrgyz it may be translated with the help of verbs (этиштер):

I was frightened by his opening the door so suddenly. – Ал эшикти катуу ачканда мен коркуп кеттим.

I don't mind your going there. – Сенин ал жакка барышыңа мен каршы эмесмин.

I'm surprised at your having missed so many lessons this term. – Ушул семестрде ушунча көп сабак калтырганыңа таң калып турамын.

They do not appreciate my singing. – Алар менин ырдаганымды баалашпайт.

Excuse my being late. – Менин кеч калгандыгым үчүн кечирип коюнуз.

Do you mind my closing the door? – Мен терезени ачканыма каршы эмессизби?

His reading impressed all the participants. – Анын окуганы бардык катышуучуларга жакты.

I'm looking forward to your visiting us in our new house. – Биздин жаңы үйүбүзгө сиздин келишиңизди чыдамсыздык менен күтөбүз.

I'll never forget seeing snow for the first time. - Мен карды биринчи жолу көргөнүмдү эч качан унутпаймын.

I hate going to the beach. - Мен көл жээгине барганды жактырбайм (жаман көрөм).

They go skiing every winter. – Алар ар бир кышта лыжа тебишет.

2) with the help of prepositions, in this case we translate the Gerund into Kyrgyz using previously mentioned the name of an action (кыймыл-атоочтор):

We overcame the difficulty by considering all the strategies. – Биз кыйынчылыктарды стратегияларды эске алуу менен жеңе алдык.

By reading you may improve your speech. – Окуу аркылуу сен өзүңдүн кебиңди жакшырта аласың.

By doing nothing we learn to do ill. – Эч нерсе кылбоо жаман ишке алып барат.

Will you ring up Mike before seeing to the matter? – Бул маселени кароого чейин сиз Майкка телефон чаласызбы?

I think of spending my next summer holidays in the Caucasus. – Мен эмдиги жылы жайкы эс алууну Кавказда өткөрөйүн деп жатамын.

He dreams of becoming a doctor. – Ал (келечекте) дарыгер болууну самайт.

In discussing the problem they touched upon some very interesting items. – Бул маселени талкуулоодо алар бир нече кызыктуу нерселерге токтолушту.

The patient's quick recovery depends on his following the doctor's advice. – Оорулуунун тез айыгып кетиши дарыгердин берген кеңештерин аткаруудан көз каранды.

You can help him by supporting him. – Сенин колдооң – ага чоң жардам.

They spoke of organizing a library. – Алар китепкана түзүү жөнүндө сүйлөшүп жатышты.

In copying the text he made a few mistakes. – Текстти көчүрүүдө ал бир нече каталарды кетирди.

The barometer is an instrument for measuring pressure. – Барометр – бул басымды өлчөө үчүн колдонулуучу аспап.

What is the use of buying another ticket? - Башка билет алуунун эмне кереги (пайдасы) бар?

Which countries are you interested in visiting? – Сиз кайсыл өлкөлөргө баргыңыз келет?

In the process of translating the Participle I into Kyrgyz we use the form of Participle (атоочтук) which is known as a verb form having the features of both verbs and adjectives denoting the action of a person or an object in different periods of time. In Kyrgyz the Participle has tense forms: future, present and past – аткарыла турган тапшырма, аткарылып жаткан тапшырма, аткарылган тапшырма; the English Participle has also time restrictions: Present Participle Simple, Present Participle Perfect and Participle II which has another structure form

(-ed or irregular form of a verb). The present Participle Simple formed by adding -ing to the verb and preceding the noun may be translated into Kyrgyz with the help of affixes -ын, -ун, -уп, -уп (учур чактагы атоочтук):

He watched the falling snow. – Ал жаап жаткан карды карап турду.

The clouds were lit up by the setting sun. – Булуттар батып бара жаткан күндүн нурлары менен жарыкка бөлөндү.

Everybody looked at the dancing girl. – Бардыгы бийлеп жаткан кызды карапты.

In some other cases where the Present Participle is used after the main noun having verbal features:

A boy playing in the garden. – Бак ичинде ойноп жаткан бала.

I don't know the girl waiting for you. – Мен сизди күтүп жаткан кызды тааныбаймын (билбеймин).

Can you see the girl dancing with your brother? – Сенин агаң менен бийлеп жаткан кызды көрүп жатасыңбы?

The boys throwing stones into the pond laughed loudly. - Көлгө таш ыргытып аткан балдар катуу күлүп жатышты.

The man playing the piano is Kate's uncle. – Пианинодо ойноп жаткан адам Кейттин байкеси болот.

The columns supporting the building were smashed. - Имаратты карман турган колонналар талкаланды.

The woman waiting in the car called you the day before yesterday. – Унаада күтүп турган аял сизге мурдагы күнү чалган.

When the Present Participle Simple underlines the exact period of time, reason and manner usually may be given at the beginning of a sentence. In these cases we translate it into Kyrgyz with the help of a verb form (чакчыл) with affixes –ып:

Travelling in Africa, he saw a lot of interesting things. – Африкада саякаттап жүргөндө ал көптөгөн кызыктуу нерселерди көрдү.

Arriving at the station he called a porter. – Станцияга келип, ал жүк ташыган адамды чакырды.

Being tired he went home. – Ал чарчап, үйүнө жөнөдү.

Hoping to catch the train, we took a taxi. – Поездге үлгүрүп калайын деп (үлгүрөйүн деп), ал таксиге отурду.

Being there, I could see all. – Ал жерде туруп, мен бардыгын көрө алдым.

Smiling he held out his hand. – Ал жылмайып, колун сунду.

In some cases the Participle may be at the end of a sentence, but in Kyrgyz it keeps its place at the beginning of a sentence; there is a tendency for the pronoun to change its place in the Kyrgyz language – the pronoun may be put both before the Participle phrase or afterwards :

John came in, carrying his suitcase. – Чемоданын көтөрүп, Джон кирип келди от Джон чемоданын көтөрүп кирип келди.

She sat by the window waiting for her guests. – Ал конокторун күтүп, терезенин жанында турду

от Конокторун күтүп, ал терезенин жанында турду.

I met my friends, walking in the park. – Паркта сейилдеп жүрүп, мен досторума жолуктум

от Мен паркта сейилдеп жүрүп досторума жолуктум.

Opening the door, she turned on the light. - Ал эшикти ачып, электр жарыгын күйгүздү

от Эшикти ачып, ал электр жарыгын күйгүздү.

Turning slowly she went out of the room. - Ал жай бурулуп, бөлмөдөн чыгып кетти от Жай бурулуп, ал бөлмөдөн чыгып кетти.

Dressing myself as quickly as I could I went for a walk. - Ылдам кийинип, мен сейилдөөгө чыктым

от Мен ылдам кийинип, сейилдөөгө чыктым.

The process of translation is considered to be one of the most exhausting and prudent. It is impossible to convey the main idea of a sentence without sufficient knowledge of two languages' vocabulary and grammar peculiarities. If in English there are two principal *ing*-forms (Gerund and Participle I) having their own grammatical features, in the Kyrgyz language these forms can be conveyed with the help of verbs (этиштер) and verb forms (кыймыл-атоочтор, атоочтуктар, чакчылдар).

References:

1. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты), Москва, Высшая школа, 1990.
2. Иманалиев С., Үсөналиев С. Кыргыз тилинин справочниги, Фрунзе, 1983.
3. Roger T. Bell Translation and Translating: Theory and Practice, Longman, London and New York.
4. Азыркы кыргыз адабий тили, Бишкек, 2009.
5. Oxford Russian Dictionary, Москва, 2005.
6. Oxford Wordpower Dictionary, Oxford University Press, 2002.

Рецензент: к.ф.н. Калиева К.А.

УДК (801.541.1+802)

Шакеева Н.М., Жумалиева Г.Э.

Н.Исанов атындагы КМКТАУнун ага окутуучусу
филол.и.к., доцент Н.Исанов атындагы КМКТАУнун ЖМТИси

**АНГЛИС ЖАНА КЫРГЫЗ ТИЛИНДЕГИ КУРУЛУШ ТЕРМИНДЕРИНИН СӨЗ
ЖАСОО ЫКМАСЫН ҮЙРӨНҮҮДӨГҮ НЕГИЗГИ ЛИНГВИСТИКАЛЫК
МАМИЛЕСИ**

Бул макалада салыштырып изилдөө методун кыргыз жана англис тилдериндеги курулуш терминдерин сөз жасоо ыкмасын изилдөөдөгү негизги лингвистикалык метод катары карадык.

Өзөктүү сөздөр: терминология, лексика, тил, сөз жасоо, семантика, термин, курулуш, суроо, функционалдык, салыштырма, дал келүү, модель, структура, сөз, материал.

Шакеева Н.М., Жумалиева Г.Э.

Старший преподаватель КГУСТА им. Н. Исанова
к.филол.н., доцент ИНИТ КГУСТА им. Н. Исанова

**ОСНОВНЫЕ ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К СОПОСТАВИТЕЛЬНОМУ
ИЗУЧЕНИЮ СЛОВООБРАЗОВАНИЯ СТРОИТЕЛЬНЫХ ТЕРМИНОВ В
АНГЛИЙСКОМ И В КЫРГЫЗСКОМ ЯЗЫКАХ**

В данной статье мы рассматривали сопоставительное изучение как основной лингвистический подход в исследовании словообразования строительных терминов в кыргызском и английском языках.

Ключевые слова: терминология, лексика, язык, словообразование, семантика, термин, построение, вопрос, функциональность, сравнения, соответствия, модель, структура, слова, материал

Shakeeva N.M., Jumaliev G.E.

Senior teacher of KSUCTA n.a. N.Isanov
PhD, Associated professor, INIT KSUCTA n.a. N.Isanov